

KEHITYSPOLIITTISEN TOIMIKUNNAN TÄYSISTUNTO TO 14.4.2016

Paikka: Pikkuparlamentti, suuren valiokunnan kokoushuone

Osallistujat

Jäsenet: Pj. Aila Paloniemi (Kesk), 1. Varapj. Hanna Sarkkinen (Vas, poistui 10.10, takaisin 10.23), 2. varapj. Saara-Sofia Sirén (Kok, poistui 9.55, takaisin 10.23), Anders Adlercreutz (Rkp, poistui 9.55, takaisin 10.23), Tarmo Heikkilä (UM kumppanuusjärjestöt), Rilli Lappalainen (Kehys ry.), Seppo Kallio (MTK, saapui 9.15), Pia Kopra (Ps), Antero Laukkanen (Kd), Sirpa Paatero (Sdp, vara, poistui 10.35), Elina Multanen (Naiset ja tytöt – painopiste), Timo Lappalainen (Kepa, saapui 9.05), Jussi Pakkasvirta (UNIPID), Timo Palander (SY), Kalle Sysikaski (Rauhanliitto)

Asiantuntijajäsenet: Anne af Ursin (VM, vara), Pertti Anttinen (UM), Charlotta Collén (PLM), Erja-Outi Heino (UM), Tita Korvenoja (YM), Kristiina Kumpula (SPR), Maarit Nikander (SM), Taina Kulmala (VNK), Riikka Laatu (UM), Sari Lehtiranta (UM), Annika Lindblom (Kestävän kehityksen toimikunta), Marjukka Mähönen (MMM), Leena Pentikäinen (TEM), Jyrki Pulkkinen (UM), Janne Ronkainen (SASK), Eija Rotinen (UM), Kalle Sysikaski (Rauhanliitto), Juhani Toivonen (UM)

Sihteeristö: Marikki Stocchetti, Katja Kandolin

Muut: Nina Peltonen (korkeakouluharjoittelija)

1. Kokouksen avaus
Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 9.00.
2. Edellisten kokousten pöytäkirjojen hyväksyminen
Hyväksyttiin täysistunnon 4.2.2016 ja työvaliokunnan 10.3.2016 pöytäkirjat
3. Kehityspolitiikan tulosjohtaminen ja tulokset
Kehityspoliittinen osasto on vahvistamassa kehitysyhteistyön ja -politiikan tulosjohtamista sekä kehitysyhteistyön tuloksiin perustuvaa raportointia. Tulokset tarkoitus on määrää palvella sekä kehityspolitiikan johtoa että parantaa mm. eduskunnan tiedonsaantia kehitysyhteistyön tavoitteiden, erityisesti Kehityspoliittisen selonteon (2016) painopisteiden, toteuttamisesta. Tulokset toteutetaan kumppanimaiden, järjestöjen sekä hankkeiden tasolla ns. aggregaatti-indikaattoreiden ja case-pohjaisen tulostiedon avulla. Jatkossa myös Suomen politiikkavaikuttamisesta raportoidaan maaohjelmien vaikuttamissuunnitelmien, kehitystä tukevan politiikkajohdonmukaisuuden sekä ns. korkean tason vaikuttamisen tulosten suhteen.

Alustus Kehityspoliittisen osaston apulaisosastopäällikkö Riikka Laatu (UM): Tuloksia arvioitaessa on huomioitava siihen vaikuttavat tekijät: panos, tuotos, tulos (outcome) sekä pitkän ajan kehitystulos (impact). Tulos voi olla esim. puhdas päivittäinen vesi alueen koko väestölle. Pitkän aikavälin tulos voi olla esim. lapsikuolleisuuden väheneminen. Suomen osuus pienenee panoksesta pitkän aikavälin kehitystulokseen. Osaa tuloksista seurataan hankkeen seurannassa ja evaluointi kattaa tyypillisesti pidemmän ajan tuloksia. Tulokset johtamisessa on kolme tasoa, joilla tuloksia seurataan: Kehityspolitiikka, kanavat/instrumentit/sectorit sekä hankkeet/ohjelmat. Kehityspolitiikassa kehityspoliittista ohjelmaa tai linjauksen osalta (sektori- ja teemalinjaukset), suunnittelu (TAE, TTS), seuranta (TAE, ministeriön vuosikertomus), raportointi (2018 raportti eduskunnalle selonteon toteutuksesta). Kanavat kattavat kahdenväliset ohjelmat (maaohjelmat), monenvälisen yhteistyön (vaikuttamissuunnitelmat), yritysinstrumentit (Finnfund ohjausmuistio) sekä kansalaisyhteiskuntainstrumentit tässä ei kokonaisvaltaista tavoiteasetantaa ja siksi on vaikea raportoida tuloksista

kokonaisvaltaisesti). Hankkeet/ohjelmat: manuaalit, hankevalmistelu osa tulosohtamista, hankeasiakirjat määrittelevät tulostavoitteet, seuranta. Hankesuunnitelmia arvioidaan yksikössä ja teetetään riippumaton, ulkopuolinen arvio. Toteutusta seurataan raporttien, ohjaavien elinten kokouksien, seurantakäyntien, tilin- ja toiminnan tarkastuksien kautta. Isommista hankkeista teetetään riippumaton puoliväliarvio, toteutus ja seuranta jatkuvat koko hankkeen ajan, loppuraportin hanke tekee itse. Lopussa toteutetaan riippumaton loppuevaluatio, jonka jälkeen hanke loppuu tai seuraa jatkovaihe. Pitkän aikavälin tuloksia ei näe vielä neljässäkään vuodessa, vaan tarvitaan jatkovaihe. Ulkoministeriön laaturyhmäkäsittely: kaikki hankkeet kulkevat laaturyhmän kautta, joka arvioi hankkeiden laatua: ODA-kelpoisuus, tulostavoitteet, toteutettavuus, Suomen kehitysyhteistyöpolitiikan periaatteiden huomioiminen, identifiointi ja rajaaminen, riskit ja oletukset, avun tuloksellisuus, hallintomalli, rahoitus ja varainkäyttötavat sekä sopimuskysymykset, budjetti.

Keskustelussa nousi esille, että järjestöjen kannalta on hyvä että tehdään kattavaa tulosohtauustyötä. Järjestöjen työn tulokset olisi hyvä saada esille, koska tuloksia on paljon. Järjestelmä on ollut hankala tähän saakka. järjestöt suhtautuvat hiukan varauksellisesti aggregaatti-indikaattoriajatteluun. Tuloksetjuun olisi luotava hankespesifistit indikaattorit kehitystavoitteille. Järjestöt toivovat yhteistyötä Ulkoministeriön kanssa, jotta tulokset saataisiin paremmin esille. Ulkoministeriön mukaan kansalaisjärjestöissä on hyviä järjestelmiä, joilla tuloksia voidaan raportoida, mutta on hyvä, että niitä kehitetään edelleen. Keskustelussa ilmeni myös huoli siitä, että itse hankkeiden toteutukseen jää vähän aikaa, koska niin suurin osa ajasta menee arviointiin, hakuun ja muuhun byrokraatiaan.

4. Kehitysevaluoinnin vuosiraportin julkistaminen: Mitä evaluoinnit kertovat kehitysyhteistyöstä? Uunituore evaluoinnin vuosiraportti luo katsauksen valmistuneisiin evaluointeihin sekä keskeisimpiin kehitysevaluointijärjestelmän ja evaluointikapasiteetin kehittämishankkeisiin. Raportti on osa kehitysyhteistyön tilivelvollisuutta ja läpinäkyvyyttä. Sen pohjalta voi saada hyvän käsityksen siitä, minkälaisia asioita evaluoinnit ovat nostaneet esille kehitysyhteistyöstä ja minkälaisia suosituksia ne ovat antaneet kehityspolitiikan ja -yhteistyön edelleen kehittämiseksi. Raportti kuvaa lyhyesti myös sitä, miten ulkoasiainministeriö on päättänyt toimia evaluointien suositusten pohjalta

Evaluointiyksikön päällikkö Jyrki Pulkkinen (UM) alusti aiheesta: Evaluointi on osa strategista suunnittelua ja tulosjohtamista. Sen kautta saadaan luotettavaa tietoa päätöksentekijöille. Luotettava evaluointijärjestelmä on tärkeä osa kehityspolitiikan tulosohtointia, tilivelvollisuutta ja läpinäkyvyyttä. Se luo pohjaa kehityspolitiikan uskottavuudelle. Uuden evaluointiraportin perusviestit: 1. Tuloperustaisuus etenee, mutta tulosjohtamista pitää kehittää edelleen. Tulosjohtamista edistävissä organisaatioympäristöissä on vielä haasteita, esim. kehityspoliittiset ohjelmat ja poliittisen tason suunnittelu ei ole kaikilta osin tukenut tuloperustaisuutta. Toimintamuotojen ja rahoitusinstrumenttien seuranta- ja raportointijärjestelmä on ollut puutteellinen ja tietojärjestelmät eivät ole riittävät tulosten seurantaan. 2. Tasa-arvon ja ihmisoikeuksien edistäminen koulutuksen avulla on Suomen vahvuus, Suomella merkittävä kansainvälinen rooli vammaisten lasten oikeuksien edistämiseksi koulutuksessa ja koulutuspolitiikassa, mutta sitä tehdään pienillä resursseilla eikä näin saavuteta käytännössä suurta vaikutusta oppimistuloksissa. 3. Kahdenvälinen kehitysyhteistyö on tarkoituksenmukaista ja tuottaa tuloksia. Kahdenvälinen kehitysyhteistyö vastaa sekä yhteistyömaiden ja Suomen kehityspolitiikan linjauksia. Parantamisen varaa on tehokkuudessa ja kestävyudessa. Laajempi vaikuttavuus ei ole ollut arvioitavissa, koska ei ole juurikaan tehty vaikuttavuusarvioita. Evaluoinnit kertovat haasteista mutta myös haasteellisista toimintaympäristöistä. On saavutettu suhteellisen hyviä tuloksia, mutta mahdollisuuksia olisi vielä parempaan. Maailma muuttuu nopeasti ja tuo tullessaan riskejä kehityspolitiikkaan. Evaluoinnin havainto on, että tarvittaisiin mm. hallituskausien ylittävää strategiaa (joka ohjaisi kehityspolitiikkaa ja ministeriön toiminta). Poliittinen ohjaus on tärkeä osa tulosjohtamista ja

siksi tiiviimmät yhteydet eduskuntaan ja esimerkiksi ulkoasiainvaliokuntaan on ensiarvoisen tärkeää. Tulevaisuudessa Kehityspoliittisella toimikunnalla voisi olla entistä aktiivisempi rooli evaluaatiotyössä (esimerkiksi "evaluaationeuvosto").

Keskustelussa esitettiin huoli siitä, että läpileikkaavat teemat (esim. sukupuolten välinen tasa-arvo) on jätetty huomiotta evaluoinneissa ja Ulkoministeriön tulisi selvittää mistä puutteellinen käsittely johtuu ja mitä aiotaan tehdä. Tasa-arvo on kuitenkin ollut pitkään Suomen kehityspolitiikan keskiössä. Ulkoministeriössä on huomioitu, että hanke-evaluoinneissa on selkeitä puutteita tässä asiassa ja asiaan pitää kiinnittää huomiota. Esille nousi myös kysymys siitä, miten suomalaishankinnat liittyvät Suomen kehityspoliittisiin tavoitteisiin tai tuloksellisuuteen. Lisäksi kun yritysvetoisuus kehitysyhteistyössä kasvaa, miten raportointivastuu toteutetaan, onko kehitystarpeita ja otetaanko läpileikkaavat tavoitteet osaksi yritysten työtä? Ulkoministeriön mukaan Suomella tarjottavana usein parempaa kuin mitä järjestöt ostavat muunmaalaisilta yrityksiltä. Suomalaiset tuotteet eivät ole tunnettuja maailmalla. Suomella on tarjottavana asioita, jotka kestäviä, mutta kalliimpia. Yritysinstrumentit ja läpileikkaavuus huomioidaan Finnfundin omistajaohjausmuistioissa sekä muissa ohjeissa. Yritysten raportoinnin osalta Ulkoministeriö totesi, että kaikesta ei raportoida täysin identtisesti, mutta kaikissa katetaan kuitenkin oleelliset asiat ja tulokset ovat pääroolissa. Tuloraportoinnissa pääperiaatteet ovat samoja. Kehittämistarpeita on toki myös yritysinstrumenttipuolella ja osa on vasta kehitteillä. Esille nousi myös, että arvioinneista ja evaluaatioista puuttuu arvonlisä, taloudellinen lisäarvo, arvoketjujen vaikutukset ja resurssipohja (mm. pääomapako) miten näitä voisi mitata? Ulkoministeriön puolelta todettiin, että evaluointi on tietoperustaista kehityspolitiikan aiheiden evaluointia, eikä ole mandaattia evaluoida ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, mutta Agenda2030 kylläkin. Mandaattia täytyy miettiä uudestaan, ja sitä, miten tätä seurataan. Keskusteltiin myös tulosjohtamisen johtamisjärjestelmästä ja siitä, miten reagoidaan toimintaympäristön muutoksiin. Tilivelvollisuudesta todettiin, että ollaan tilivelvollisia myös avun saajille, maaohjelmat olisi evaluoitu yhdessä maiden kanssa, mutta maat eivät tulleetkaan mukaan, vaikka avunsaajien edustuksellisuus olisi tärkeää. Todettiin myös, että Ulkoministeriö tarvitsee resursseja, jotta voi toimia laadukkaasti. Yksityissektorin roolista todettiin, että firmoissa kehityspolitiikka nähdään etäisenä asiana ja sen takia pitää olla aktiivinen yritysten suuntaan. Myös ajan henki – nopeat tulosodotukset - aiheuttavat haasteita evaluaatiolle. Lisäksi tulisi olla malttia oppia miten tehdä asioita. Kysyttiin myös miten voidaan paremmin harkita muita mahdollisuuksia kuten reaaliaikaista evaluaatiota (ei takapainotteista).. Ulkoministeriö totesi, että pienilläkin resursseilla voidaan myös saada aikaan asioita. Lopuksi todettiin vielä, että koherenssia on tarkoitus parantaa, jotta eri instrumenttien ja kanavien yhteisvaikutukset ja synergiat tulisi hyödynnettyä entistä paremmin. Tarkennettiin myös, että

- *Uusien evaluaatioiden julkaisu: Kauppa ja kehitys 10.6. (julkinen tilaisuus), Maastrategiaevaluaatio 21.6. tai 22.6., elokuun lopussa järjestöjen evaluaation ensimmäinen osa (arvioidaan kolmessa osassa). UM evaluaatioyksikkö välittää evaluaatioiden julkistamisaikataulut ja pyytää KPT:lta puheenvuoroja niihin.*
- *KPT:lta pyydetään näkemystä myös tulevaisuuden evaluaatiotarpeista.*

5. KPT:n työohjelma 2016–2019 hyväksyminen

KPT:n työvaliokunta (10.3.) käsitteli sihteeristön laatiman työohjelman KPT:n toimikaudeksi 2016–2019. Työohjelma sisältää KPT:n työn tarkemmat tavoitteet ja keinot, lyhyen katsauksen kehityspoliittisen toimintaympäristön muutokseen, KPT:n työn painopisteet, työskentelytavat sekä alustavan työaikataulun koko kaudelle. KPT:n päätavoitteet perustuvat KPT:n mandaatin mukaisiin tehtäviin: Suomen kehitystoumusten seurantaan ja toimeenpanon valvontaan eri tasoilla, kehityspolitiikan laadun ja pitkäjänteisyyden edistämiseen sekä yhteistyön, omistajuuden ja tietopohjan vahvistamiseen. Kehityspoliittisen toimi-

kunnan työn vaikuttavuutta tullaan seuraamaan KEKE-toimikunnan kanssa yhdessä kehitettävien indikaattorien avulla. Työohjelmaa voidaan täydentää vielä matkan varrella. Täysistunnossa pyydettiin mahdollisia lisäyksiä työohjelmaan. Ehdotettiin Euroopan kehityspolitiikan päivitys (Euroopan konsensus 2005), KPT:n oma oppiminen ja työn arviointi (indikaattorit), arvoketjuanalyysin lisäksi mukaan työohjelmaan.

➤ *Hyväksyttiin työohjelma em. tarkennuksilla.*

6. Kehitysyhteistyölakityöryhmän perustaminen

Hallituskausittain vaihtuva kehityspoliittinen ohjelma ei palvele kehityspolitiikan pitkän aikavälin tavoitteita tai tarjoa riittävää ohjausta niiden saavuttamiseksi. Siksi on tärkeää, että kehityspolitiikan päätavoitteet – köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen ja kestävä kehityksen edistäminen – sekä kehityspolitiikan arvot, toimintaperiaatteet ja läpileikkaavat tavoitteet tulee vakiinnuttaa pysyvämmälle tasolle, kuten kehitysyhteistyölakiin. KPT:n viimeinen vuosiarvio sekä evaluaatio ovat myös ehdottaneet tätä. Työvaliokunta ehdotti edellisessä istunnossaan KPT:n työryhmän perustamista ja että aiheesta tarvitaan taustaselvitys, jonka tekijää voi kartoittaa mm. Erik Castrén – instituutista. Keskustelussa todettiin, että lainsäädännöllä ei välttämättä voida säätää arvoihin liittyviä asioita. Huomautettiin myös, että valtionavustuslain tulkinta on tiukentunut VTT:ssä ja VM:ssä. Osittain on kysymys perustuslain tulkinnasta. Pidettiin hyvänä ajatuksena vaahtia ulkoministeriön kehitysyhteistyöosaston johdon vastine tulevaan KPT:n kehitysyhteistyölaki – suositukseen.

➤ *Päätettiin perustaa työryhmä.*

➤ *Sihteeristö kartoittaa selvitykselle tekijää ja työstää toimeksiantoa sekä kokoaa työryhmän jäsenet sähköpostitse täysistunnon jälkeen.*

➤ *Päätettiin, että työryhmän työskentely käynnistyy mahdollisimman pian ja että työryhmä toimii myös selvityksen ohjausryhmänä.*

7. KPT:n lausunnon "Ennaltaehkäisevä kehitysyhteistyö ja humanitaarinen apu tarvitsevat kumpikin riittävät resurssit" hyväksyminen

Akuutti pakolaiskriisi tuo lisäpainetta käyttöä pitkäjänteisen ja ennaltaehkäisevän kehitysyhteistyön rahoitusta kasvaviin humanitaarisiin tarpeisiin. Tämä ei ole kestävä ratkaisu. Kumpaankin tarvitaan riittävät resurssit. Asia on ollut KPT:ssä esillä jo viime KPT:n vuosiarviota (2015) laadittaessa. Lisäksi Suomen vaikeassa taloustilanteessa on vaarana, että pakolaisten vastaanoton ja kotouttamisen kustannuksia pyrittäisiin kattamaan kehitysyhteistyövaroista. Tämä heikentäisi entisestään mittavien leikkausten kohteena olleita ennaltaehkäisevän kehityspolitiikan resursseja. KPT:n työohjelmaa laadittaessa tarve ottaa kantaa pakolaiskriisin vaikutuksiin nousi ilmeisemmäksi. *KPT:n työvaliokunta kävi keskustelun 10.3. ja pyysi sihteeristöä luonnostelevaan lausuntopohjan ko. aiheesta. Liitteenä olevassa lausuntoehdotuksessa on otettu huomioon työvaliokunnan jäsenten sähköpostitse tulleet kommentit.*

Pitkäjänteisen kehitysyhteistyön merkitykseen haluttiin kiinnittää huomiota, samoin kuin kasvavaan humanitaarisen avun tarpeeseen. Ne liittyvät yhteen, mutta tarvitsevat erilliset ja riittävät resurssit kumpikin. Lausunnon pyritään vaikuttamaan elokuun budjettiriiheen. Toimeksianto lausunnon on saatu KPT:n työvaliokunnalta ja työvaliokunnan jäsenet ovat kommentoineet luonnosta ennen täysistuntoa. Myös Ulkoministeriön humanitaarisen avun yksikkö on kommentoinut lausuntoluonnosta. Keskustelussa esille nousseita kommentteja: Pohdittiin, tulisiko suositus nostaa heti tekstin alkuun. Toisessa kappaleessa korostettiin sa-

naa JA, kohdassa "...halu JA kyky...". Neljännessä kappaleessa korostettiin, että nyt vakaat maat OVAT JO NYT lähtömaita. Viidennessä kappaleessa rauhanvälitys – virke korvataan "rauhanrakentamis- ja demokraatiatyöllä". Puheenjohtaja Paloniemen lainauksessa pidettiin tärkeänä korostaa, että humanitaariset kriisit tuhoavat kehityssaavutuksia. Päätettiin poistaa kappale, joka alkoi "Suomen vaikeassa taloustilanteessa...". Todettiin myös, että tulisi lisätä "kestävää kehitystä tukeva yhteistyö". Poistettiin suositus " *Pakolaisista Suomessa aiheutuvat kustannukset tulee kattaa muutoin...*" Viimeiseen suositukseen " *Suomen tulee olla myös aktiivinen EU:n jäsen ja edistää ratkaisujen löytämistä...*" haluttiin lisätä sana "kansainvälisesti".

➤ *Sihteeristö muotoilee lopullisen tekstin saatujen kommenttien perusteella.*

8. KPT:n budjetin 2016 hyväksyminen

Täysistuntomateriaalien mukana toimitettiin KPT:n vuoden 2016 budjetti. Alkuperäiseen 63000€ vuosibudjettiin on kohdistunut kaikkea Ulkoministeriön hallintoa koskevat leikkaukset, joiden jälkeen KPT:n vuoden 2016 budjetin suuruus on yhteensä 57000€.

➤ *KPT:n budjetti 2016 hyväksyttiin.*

9. Tiedoksi

- KPT:n Brysselin matka siirtyy aiemmin ilmoitetusta ajankohdasta. Matka toteutetaan 31.8. – 2.9. Sitovia ilmoittautumisia pyydettiin huhtikuun loppuun mennessä. Huomautettiin, että paikkoja matkalle on rajoitusti.
- 19.4. YK:n palestiinalaispakolaisten apujärjestön UNRWA:n pääjohtaja Krähenbühlin KPT-tapaaminen 11.00 – 11.45 Pikkuparlamentti, kabinetti Tervaleppä.
- 19.5. Työvaliokunta
- 2.6. "The Role of National Parliaments, Political Parties and Interest Groups in the Implementation of Agenda2030" –keskustelutilaisuus. Pääpuhujana YK:n apulaispääsihteeri Thomas Gass (DESA)
- TI 7.6. klo 9:00–11:00 KPT:n seuraava täysistunto. Teemana kehitys ja verotus sekä KPT & Agenda2030 päivitys.
- KPT:n Tansanian matka 29.10. – 5.11. vahvistettiin. Teemana hallintoreformi ja verotus, yksityissektorivoinen kasvu sekä energia- & metsähankkeet. Jäsenten kiinnostus kartoitetaan sähköpostilla.

10. Muut asiat

Ei muita asioita.

11. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.05.